

Hyrylän keskustan taideohjelma

TUUSULA

Kulttuurin nälkään,
elämän janoon.

Sisällysluettelo

Määritelmiä	4
Yleiset periaatteet	5
Johdanto	8
Rykmentinpuiston taideohjelma	
Työn kulku	9
Taide julkisessa ulkotilassa	12 - 16
Taiteen sijoittamisen periaatteet	17
Kartta	18
Taiteen sijoitus	19
Keskeiset reitit ja yhteydet	20
Jokipuisto	22
Pysäköintitalo	23
Hyrylän tori	24
Palvelukeskus	25
Alikulkutunneli	26
Kiertoliittymät	27
Väliaikainen taide	28
Purkutaidenäyttely	28
Yhteistyö	29
Tapahtumat	29
Erilaiset taidemuodot	30
Taiteen teemat ja lähtökohdat	30
Rahoitus	31 - 32
Jatkotoimenpiteet	33 - 34

TUUSULA

Määritelmiä:

Hyrylän keskusta: Taideohjelma koskee sitä osaa Hyrylän keskustasta, joka on rajattu taideohjelman liitekartalle. Rajaus on suuntaa antava.

Keskustaprojekti: Kunnan organisaatorakenteen mukainen Hyrylän keskustan kehityksestä vastaava projekti. Taideohjelmassa keskustaprojektilla viitataan erityisesti keskustaprojektin kaavoituksen edustajiin.

JLLR: Julkisivu- ja lähiympäristö laaturyhmä. Kaavoituksen ja rakennusvalvonnan edustajista koostuva asiantuntijaryhmä, jonka tehtävänä on arvioida rakentamisen laatua ja ohjata rakentajia.

Prosenttiperiaate: Ennen kaikkea julkisen sektorin käyttämä rahoitusmalli, jossa taidehankinnan rahoitus kytketään rakennushankkeen budjetointiin määräosuudella. Tarkoitus ei ole välttämättä käyttää tasan yksi prosentti

rakennuskustannuksista taiteeseen.

(Esitys prosenttiperiaatteen edistämiseksi, Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:50)

Prosenttitaide: Prosenttiperiaatteella toteutettua taidetta. Korostaa rahoituksen kohteena olevia teoksia. Käsitettä "prosenttitaide" on vuosien mittaan käytetty myös vähättelevässä merkityksessä suhteessa niin sanottuun vaapaaseen taiteeseen.

(Esitys prosenttiperiaatteen edistämiseksi)

Taide rakennetussa ympäristössä: Edellisiä laajempi käsite, jossa ymmärretään, että taide kuuluu rakennettuun ympäristöön ja se edistää ympäristön laatua. Malli korostaa rakentamisen monialaisuutta: kyse on kokonaisvaltaisesti ympäristön rakentamisesta käyttäen erilaisia taiteen muotoja ja menetelmiä, pysyviä ja väliaikaisia teoksia ja tapahtumia.

(Esitys prosenttiperiaatteen edistämiseksi)

Taiteilijapankki, taidepankki: Taiteilijapankki (tai taidepankki) tarkoittaa sähköistä alustaa, johon kiinnostuneet taiteilijat voivat jättää tietonsa tai portfolionsa tilaajan yhteydenottoa varten. Taiteilijapankin voi perustaa esimerkiksi kunta rakenteilla olevaa asuinalueita varten.

(Prosenttiperiaate.fi)

Esimerkiksi taiderakentamisessa.fi sivuston taidepankista voi etsiä taiteilijoita ja teoksia.

Taidekoordinaattori: Taidekoordinaattori on välittäjä, joka koordinoi taiteen hankintaa ja sen toteuttamista osana rakennus- ja suunnittelu-prosessien kokonaisuutta. Mitä laajemmasta suunnittelukokonaisuudesta on kyse, sitä merkittävämpää on ammattimaisen taideasiantuntijan rooli. (Esitys prosenttiperiaatteen edistämiseksi)

Ulkopuolinen taidekoordinaattori voidaan tarvittaessa palkata asiantuntija-avuksi koordinoimaan taidehankintoja.

Hyrylän taideohjelman vaikutusalue on rajattu liitekarttaan

- Vaikutusalueella on julkisen ulkotilan ja uudisrakennusten suunniteluvaiheessa sovittava taideohjelman toteuttamisesta.

Julkisissa hankkeissa keskustan alueella huomioidaan taideohjelma

- Julkisista taidehankinnoista sopivat yhteistyössä **keskustaprojektin, yhdyskuntatekniikan ja museon** edustajat. Taidehankinnat voivat kytkeytyä keskustan alueen rakennushankkeisiin, esimerkiksi aukoiden rakentamiseen.
- Tavoitteena toteuttaa taidehankkeita 2–3 vuoden välein.
- Keskustaprojekti vastaa taideteoksen **suunnittelun** kuluista ja yhdyskuntatekniikka teoksen **toteutuskuluista**.
- Keskustaprojektin varoista tilataan tarvittaessa **taidekoordinaattori** koordinoimaan taidehankintoja.

Jokaiseen yksityiseen hankkeeseen on toteutettava taidetta

- Taideohjelman mukaiseen taiteeseen on varattava esimerkiksi **2 % budjetista**.
- Taiteen on oltava laadukasta ja ammattitaiteilijan tekemää. Esimerkiksi taiteilijapankkien hyödyntäminen on suositeltavaa.
- Taide voidaan sijoittaa rakennuksen julkisivuun, porrashuoneeseen tai piha-alueelle.

"Taidehankkeisiin suhtauduttiin yleisesti positiivisesti: yrityksissä 89 % ja kunnissa 79 % vastaajista näki, että taidehankkeet ovat olleet positiivinen kokemus."

Kokemuksia kuvataiteen käytöstä rakennushankkeissa kyselytutkimus
Laura Uimonen, 2015

Yksityinen hanke

Tavoitteena on toteuttaa taidetta mahdollisimman moneen yksityiseen rakennushankkeeseen keskustan alueella.

SOPIMUKSET

Maankäyttö

Taideohjelmaan sitoudutaan tontinluovutusehdoissa, maankäyttösopimuksessa tai kaavoituksen käynnistämissopimuksen yhteydessä.

OHJAUS

Keskustaprojekti

Koordinoi tarvittaessa hankkeen suunnitelmat kommentoitavaksi JLLR:lle ja museolle. Toimii ohjaavana tahona.

JLLR ja museo

Ohjaavat ja arvioivat tarvittaessa hankkeiden suunnitelmia taideohjelman toteuttamiseksi.

VALVONTA

Rakennusvalvonta

Rakennuslupahakemuksen yhteydessä on esitettävä suunnitelma taiteesta.

Kaavoitus

Kaavoitus lausuu keskustan alueen rakennuslupahakemuksista ja valvoo taideohjelman toteutumista.

Yhdyskuntatekniikka

Yhdyskuntatekniikka lausuu rakennusluvista tapauksissa, joissa taideteokset sijoittuvat julkiselle alueelle.

Julkinen hanke

Tavoitteena on toteuttaa taidetta julkisten ulkotilojen kehittämisen yhteydessä.

RAHOITUS

Keskustaprojekti

Keskustaprojekti ehdottaa taiteen sijaintia ja vastaa taideteoksen **suunnittelun** kustannuksista.

Keskustaprojekti ja yhdyskuntatekniikka määrittelevät yhdessä hankekohtaisesti, milloin hankkeeseen on sopivaa yhdistää integroitua taidetta, ja milloin kartutetaan taiderahastoa.

Tarvittaessa keskustaprojektin varoista voidaan palkata taidekoordinaattori hoitamaan taidehankintoja.

Yhdyskuntatekniikka

Yhdyskuntatekniikka vastaa taiteen **toteutuksen** kustannuksista. Kustannukset katetaan joko osana hankkeen investointeja (integroitu taide) tai rahastomallilla (itsenäiset taideteokset).

Integroitu taide

Taiteen lisäarvo huomioidaan investointivaiheessa.

Itsenäiset taideteokset

Talousarvion yhteydessä siirretään 1,5–3 % alueen infrainvestoinneista Hyrylän keskustan taiderahastoon taideohjelman toteutukseen käytettäväksi.

YHTEISTYÖ

Keskustaprojekti

Keskustaprojekti vastaa taideohjelman toteutumisesta neuvotellen kunnan muiden toimijoiden kanssa

Taidekoordinaattori

Hankitaan tarvittaessa keskustaprojektin varoista koordinoimaan taidehankintoja.

Museo

Museo osallistuu taidehankintoihin ja taiteilijavalintoihin. Taidemuseon edustajan on aina oltava mukana valintaprosessissa ja työnohjauksessa.

Yhdyskuntatekniikka

Yhdyskuntatekniikka on mukana taidehankinnoissa kommentoimassa niitä tapauskohtaisesti.

KUNNOSSAPITO

Museo / Yhdyskuntatekniikka

Taidehankintojen tilausvaiheessa taiteilija laatii arvion teoksen huoltokustannuksista. Huoltoon tarvittavat varat osoitetaan tarvittaessa **museon konservointivaroihin**. **Integroitujen taideteosten huollosta vastaa lähtökohtaisesti yhdyskuntatekniikka ja itsenäisten teosten huollosta museo**. Tarvittaessa huoltovastuu määritellään teoskohtaisesti. Samalla määritellään teoksen omistajuussuhteet.

Johdanto

Taideohjelman tavoitteena on taata laadukkaan ympäristön muodostuminen Hyrylän keskustan alueelle ja mahdollistaa taiteen toteuttamiselle puitteet keskustaympäristössä. Hyrylän keskustan yleissuunnitelma on tekeillä ja yhdessä yleissuunnitelman ja sen tulevan toteutuksen kanssa taideohjelman toteutus kohentaa keskustan julkisen ympäristön laatutasoa.

Kunnan tavoitteena on laatia taideohjelmat kaikkiin kuntakeskuksiin. Hyrylän keskustan taideohjelman jälkeen aletaan valmistelemaan Jokelan ja Kellokosken taideohjelmia. Kunnan strategian mukaisesti eri taajamien vetovoimatekijöitä ja identiteettiä tulee tunnistaa ja vahvistaa, taideohjelmat tukevat tätä tavoitetta.

Rykmentinpuiston taideohjelma

Rykmentinpuiston taideohjelma valmistui vuonna 2017 ja sen laati Frei Zimmer Oy. Taideohjelman toteutumista ohjaa kunnan nimeämä taiteen ohjausryhmä.

Rykmentinpuiston taideohjelma rahoitetaan prosenttiperiaatteella. Tontin ostajat veloitetaan maksamaan tontinluovutuksen yhteydessä myyntihinnan lisäksi 3% taiderahaa taiderahastoon, minkä lisäksi kunta luovuttaa 1,5% myyntihintaa vastaavan summan taiderahastoon. Tontinvuokraaja on velvollinen maksamaan vuokrasopimuksen yhteydessä 3 % myyntihintaa vastaavan summan taiderahastoon, jonka lisäksi kunta luovuttaa 1,5 % myyntihintaa vastaavan summan taiderahastoon. Taiderahaston varojen käyttöä hallinnoi taiteen ohjausryhmä. Taidehankintoja valmistelee ohjausryhmän palkkaama taidekoordinaattori.

Tällä hetkellä taideohjelman mukaisia töitä on valmistumassa neljä, joista ensimmäisenä valmistuu Pekka Jylhän "Auringonsilta". Kolme seuraavaa kohdetta liittyy aiemmin järjestettyyn avoimeen taiteilijahakuun, jossa haettiin toteuttajia aluetta halkovan kevyen liikenteen väylän ympäristöön sijoittuvalle taiteelle. Valitut taiteilijat ovat David Svensson yhdessä Our Architectural Officen kanssa, Vesa-Pekka Rannikko ja Michael Johansson.

Hyrylän keskustan taideohjelma toimii jatkona Rykmentinpuiston taideohjelmalle ja pohjautuu osittain siihen.

Työn kulku

Taideohjelman aloitusvaiheessa ideoita kerättiin sekä kuntalaisilta, että virkamiehiltä ja kunnan työntekijöiltä. Kuntalaiset saivat vastata **taideohjelmakyselyyn**, jossa pyydettiin sijoittamaan eri taidemuotoja kartalle tai valitsemaan mielekkäimmät taide-
muodot. Lisäksi taideohjelmaa sai ideoida vapain sanoin. Kyselyyn kerättiin vastauksia Hyrylän keskustassa 28.6.2018 ja Gustavelundissa Tuusulan taiteiden yönä 10.8.2018. Vastauksia saatiin yhteensä 45:ltä eri ihmiseltä.

Taidetyypeistä kuntalaisia miellyttivät eniten vettä sisältävät taidemuodot: vesitaideteokset ja veteen sijoitetut veistokset. Veteen sijoitettu veistos voidaan sijoittaa luonnon vesiin tai esimerkiksi vesipeilinä toimivaan rakennettuun vesialtaaseen. Vesitaideteosta havainnollisesti kyselyssä suihkulähteen tavoin toimiva veistos, jossa vesi oli olennainen osa teosta. Seuraavaksi eniten kuntalaiset pitivät muraaleista eli seinämaalauksista sekä valotaiteesta.

Taiteen sijoituspaikoista suosituimpia oli kyselyyn vastanneiden kesken torin ja kunnantalon ympäristö. Myös kirjaston seutu, Koskenmäentien ranta ja keskustan eteläinen kiertoliittymä nousivat esille. Kaikkiaan asukkaiden sijoittama taide levisi kuitenkin kattamaan laajasti koko keskustan kävely-ympäristön. Asukkaiden vastauksissa vapaamuotoisiin kysymyksiin nousi esiin joitakin toistuvia teemoja. Näitä teemoja olivat osallisuus ja yhteisöllisyys, kansainvälisyys, kulttuurihistoria ja historia, valotaide, muraalitaide sekä tapahtumat. Kuntalaiset toivoivat, että heidän oma kädenjälkensä näkyisi taideohjelmassa, tai jopa julkisen taiteen toteutuksessa, sekä hakivat inspiraatiota muuallakin Suomessa pinnalla olleista julkisen taiteen muodoista (muraalit ja valotaide).

Asiantuntijatyöpajoja kunnan työntekijöille ja virkamiehille järjestettiin kahteen otteeseen: 12.6.2018 ja 17.8.2018. Työpajojen tarkoituksena oli ideoida taide-
teoksia keskustan ympäristöön ja havainnollistaa ehdotuksia piirtämällä niitä valokuvien päälle. Työpajojen ja asukaskyselyiden tulokset toimivat pohjatietona, jonka päälle rakennettiin Hyrylän keskustan taideohjelman runko. Taideohjelman runko määrittelee taiteen ensisijaiset toteuttamispaikat keskustan alueella, mutta ei puutu taiteen tyyliin, teemoihin tai toteutustapoihin.

HYRYLÄN KESKUSTAN TAIDEOHJELMA

Hyrylän keskustaan ja Jokipuiston alueelle on tekeillä taideohjelma. Taideohjelmaa aletaan työstää Tuusulassa aiemmin laaditun Rykmentipuiston taideohjelman pohjalta.

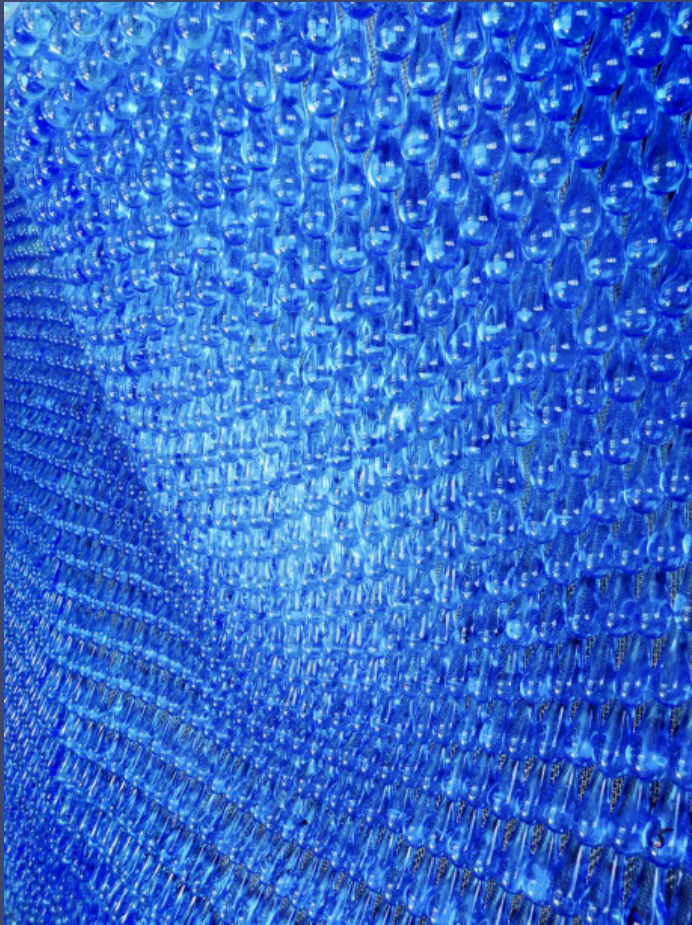
IDEOI KARTALLE TAITEEN PAIKKOJA!

1. Veistos 2. Katumaalaus 3. Muraali 4. Installaatio

5. Yhteisotaide 6. Valotaide 7. Yksityiskohta 8. Veistos vedessä

9. Vesialhe 10. Katupinta 11. Seinäpinta 12. Vesitaideteos

Voit hyödyntää esimerkkuvia ja eri taidetyyppien jaottelua, tai havainnollistaa vapaasti omia ajatuksiasi ja ideoitasi!

Renata Jakoleff: Blue, 2017, Espoo, Dipoli. Kuva: Christian Jakowleff

Tamara Piilola: For the Love of Science, 2018, Manchester.
Kuva: taiderakentamisessa.fi

Taide julkisessa ulkotilassa

esimerkkejä eri taidetyypeistä

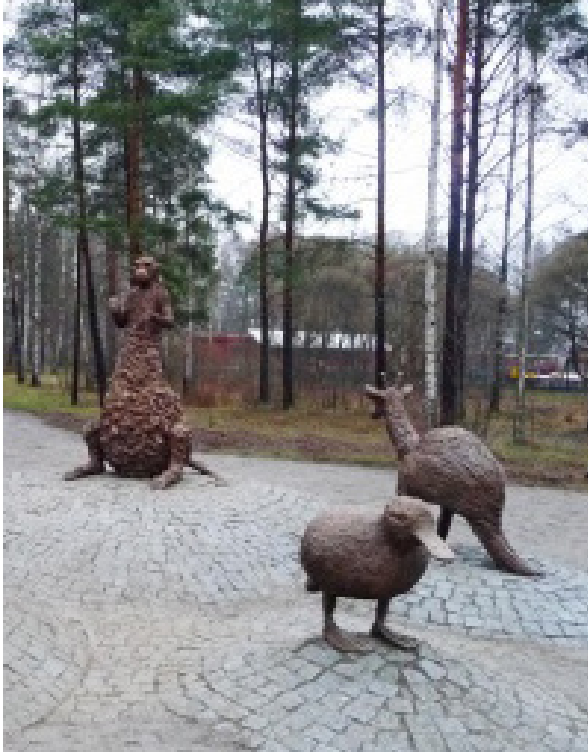
”Rakennetussa ympäristössä taiteella on monta tehtävää ja ulottuvuutta. Taide kommentoi ja täydentää ympäristöä yllättävällä ja omaleimaisella tavalla. Taide tuo mukanaan ympäristöön elämyksellisyyden, usein myös viihtyisyyden ja identiteetin.”

taiderakentamisessa.fi

Veistokset

Anu Kiiskinen: Eilen, tänään, huomenna, 1996. Kuva: museokuva

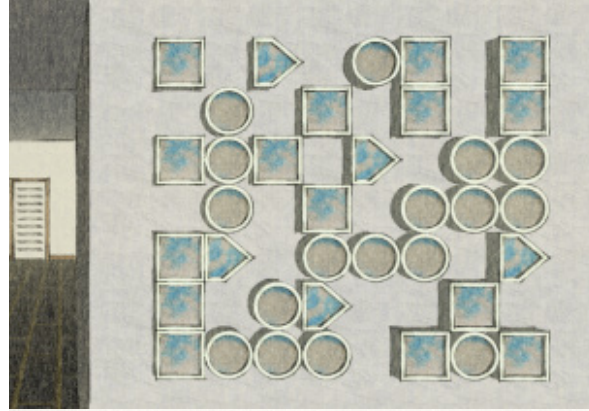

Heli Ryhänen: Cityeläimet, 2013. Kuva: Heli Ryhänen

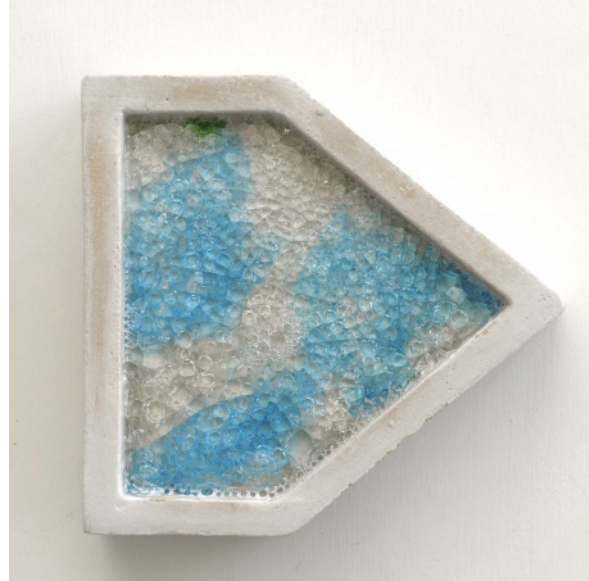
Yksityiskohdat

Maija Kovari: Lumme, 2016. Kuva: taiderakentamisessa.fi

Kuva: Seera Rytkölä

Johanna Rytkölä: Helmi, Play ja Pause, 2012. Kuva: Rytkölään arkisto

Taide luonnossa ja luonto osana taidetta

Liisa Ahlfors: Kesäkuun päivät, 2010. Kuva:taiderakentamisessa.fi

Lee Borthwick: The Common Gaze, 2012. Kuva: leeborthwick.co.uk

Taide katupinnassa

Tiina Vainio: Ajan rajat, 2014. Kuva: Tiina Vainio

Laura Lehtinen: Kemat meren äärellä, 2017. Kuva: helsinkurbanart.com

Taide seinäpinnassa

Paula Suominen: Underwater Paradise, 2015. Kuva: taidarakentamisessa.fi

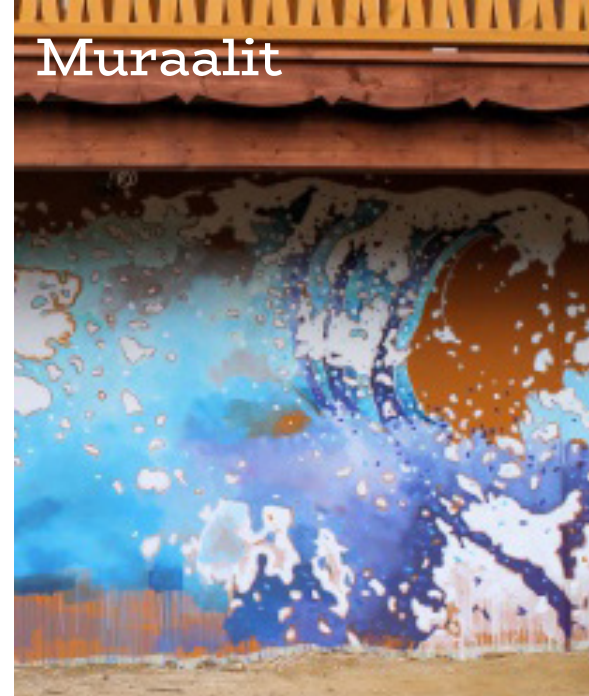

Jaana Partanen, Heikki Lamusuo ja työryhmä: Evoluutio, 2015. Kuva: Kari Puusäntinen, KYS-valokuva-arkisto

Marjukka Korhonen ja työryhmä: Kuusen silmä, 2012. Kuva: taidarakentamisessa.fi

Muraalit

Paula Suominen: Suuri Allto Iharilla, 2016. Kuva: Paula Suominen

Jussi TwoSeven: Bubo bubo, 2015. Kuva: taidarakentamisessa.fi

Installaatiot

Kaarina Kalkkonen: We are still the same, 2018. Kuva: kaarinakaikkonen.fi

Yhteisötaide

Majbritt Huovila: Oodi Fredrikalle, 2013. Kuva: Antti Raatikainen

OLEK (Agata Oleksiak): Our Pink House - Meidän Pinkki Talomme, 2016. Kuva: sinkka.fi

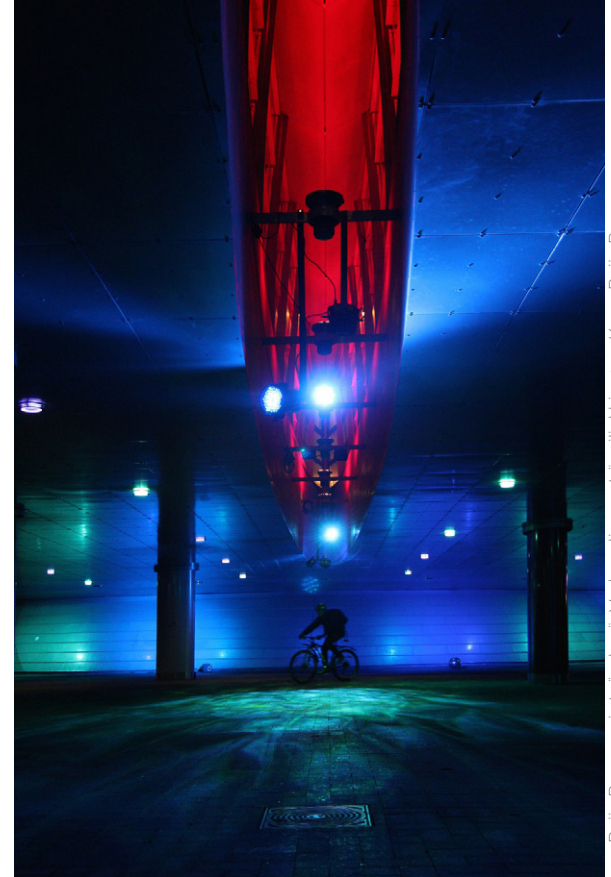
Taide ja infra

MIAS architects: Public Spaces in Banyoles. Kuva: miasarquitectes.com

Heli Rynänen: Pistokas, 2017. Kuva: taiderekentamisessa.fi

Reija Pasanen ja työryhmä: Veden alimen - Länsilinkki, 2015. Kuva: Reija Pasanen

Valotaide

Iiris Pessa: Syvyyteen sataa, 2013. Kuva: Heli Kurimo

Reija Pasanen: Valokaivo, 2015. Kuva: The Invisible

Interaktiivinen taide

Daan Roodegaarde: Crystals, 2012-2018. Kuva: tudioroosegaard.net

Alexander Reichstein: Mutatis Mutandis, 2011. Kuva: Alexander Reichstein

Sana ja äänitaide

Jarmo Vellonen: Kellopuutarha-MATSUKAZE, 2015. Kuva: Jouko Vatanen

Pertti Metsälampi: Ubi_Patria. Kuva: Pertti Metsälampi

Vesielementti taide- teoksena

Pekka Jylhä: Lähde, 2000. Kuva: taiderakentamisessa.fi

Martha Schwartz Partners: Sowwah Square, 2012. Kuva: marthaschwartz.com

Taideteos vedessä

Merja Ranki: Kalatyttö / APAJA (teossarja), 2016. Kuva: Merja Ranki

Dale Chihuly: The Boat, 1995. Kuva: chihuly.com

Vesielementti osana taideteosta

Achim Kühn: Harmonia Aurajössä, 1996. Kuva: TMK/Raakket Närhi / turkufi

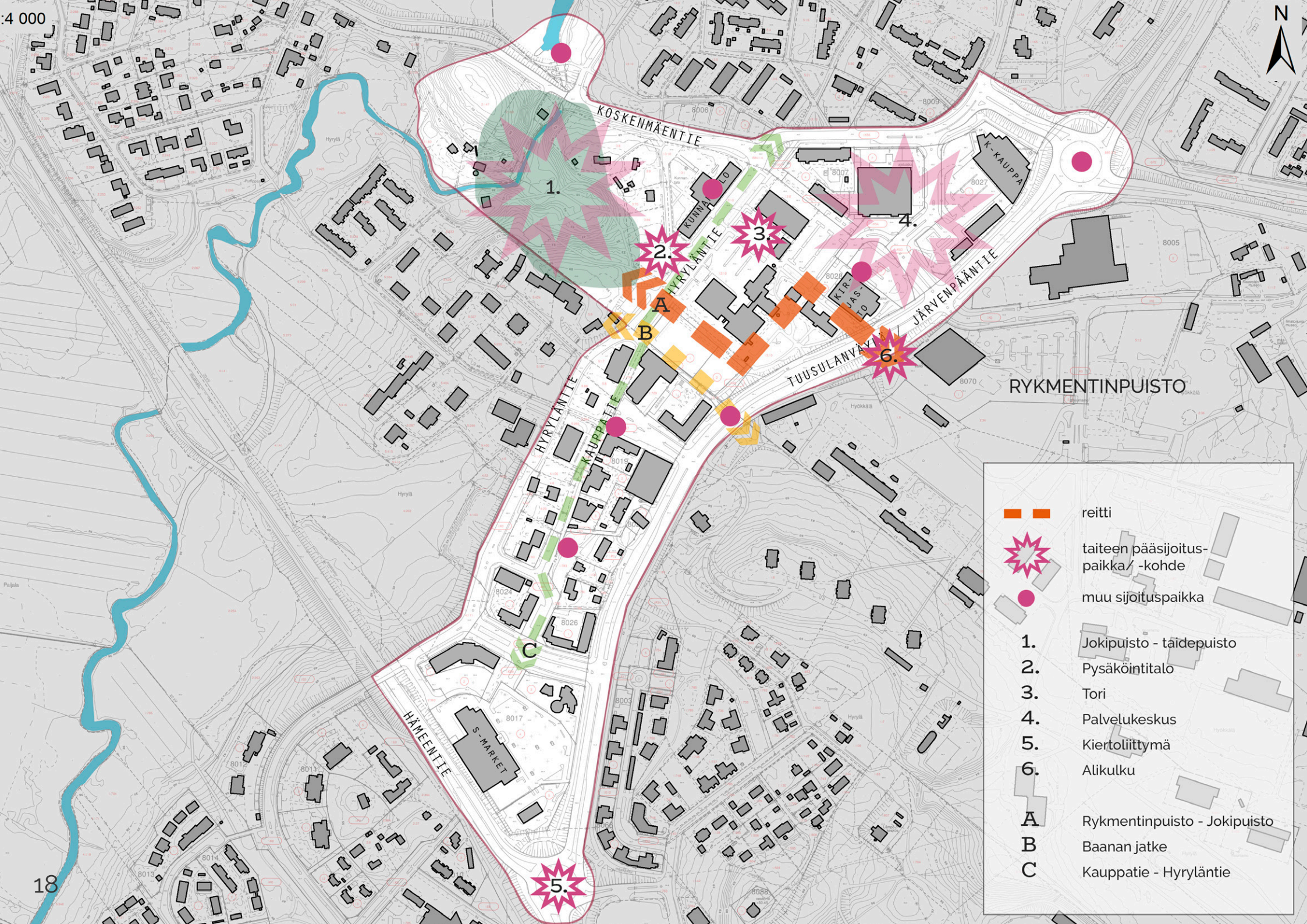

Gilles Rayner: Charybdis, Kuva: gilesrayner.com

Taiteen sijoittamisen periaatteet

	reitti
	taiteen pääsijoituspaikka / -kohde
	muu sijoituspaikka
1.	Jokipuisto - taidepuisto
2.	Pysäköintitalo
3.	Tori
4.	Palvelukeskus
5.	Kiertoliittymä
6.	Alikulku
A	Rykmentinpuisto - Jokipuisto
B	Baanan jatke
C	Kauppatie - Hyryläntie

Taiteen sijoitus

Taiteen keskeisimmät sijoituspaikat on esitetty kartalla. Samalla kartalla esitetään taideohjelman vaikutusalueen rajaus. Keskustan alueelta on tunnistettu 6 keskeisintä taiteen sijoituspaikkaa, 7 muuta sijoituspaikkaa ja 3 keskeistä kulkuyhteyttä. **Tavoitteena on, että taideohjelman myötä ainakin 50 % sijoituspaikoista saataisiin toteutettua taidetta tulevaisuudessa.**

Hyrylän keskusta ja sen tulevaisuuden visiot kehittyvät kiivaasti. Tämän takia taiteen sijoituspaikkoja tulee tulkita likimääräisinä. Taiteen sijoituspaikat harkitaan aina suhteessa keskustan kehitykseen, eivätkä taideohjelmassa esitetyt paikat ole sitovia. Tärkeintä taideohjelman toteutumisen kannalta on, että taiteelle löydetään yhteistyössä parhaat paikat, ja yhteiseen tilaan saadaan toteutettua julkista taidetta.

Keskustan alueella korostetaan taiteen keinoin tärkeimpiä yhteyksiä: reittiä Rykmentinpuistosta Jokipuistoon, baanan jatketta, sekä Kauppatietä. Näistä tärkeimpänä ensin mainittu yhteys Rykmentinpuistosta Jokipuistoon. Ensisijaisia taiteen sijoituspaikkoja ovat Jokipuisto, pysäköintitalon ulkopinta, Hyrylän tori, uusi palvelu- ja liikekeskus, Rykmentinpuiston alikulku ja Hämeen tien kiertoliittymä. Lisäksi kartalla on esitetty ympyröin merkittynä muita mahdollisia taiteen sijoituspaikkoja.

Jokipuisto esitetään kokonaisvaltaisena taidepuistona, josta taide valuu keskustan alueelle. Jokipuisto on mielekäs ja monimuotoinen kokonaisuus, jossa luonto ja taide sekoittuvat yhteen ja korostavat toisiaan.

Pysäköintitalo sijaitsee Jokipuiston suulla keskeisellä kulkureitillä. Hyvällä suunnittelulla ja yhteistyössä asiantuntevan taiteilijan kanssa pysäköintitalsta on mahdollista saada ympäristöä kohentava elementti.

Kiertoliittymät ja toriaukiot ovat tyypillisiä ja keskeisiä taiteen sijoituspaikkoja, joissa taide kuroutuu osaksi arkielämää. Rykmentinpuiston alikulku puolestaan on jatkossa yhä enemmän käytetty reitti Rykmentinpuiston ja keskustan välillä. Tällaisten keskeisen kulkureittien tulisi tulla käsitellyksi julkisen ulkotilan arvoisesti, ei ainoastaan ohikulkupaikkoina.

A: Rykmentipuisto - Jokipuisto
B: Baanan jatke
C: Kauppatie

Voisiko Kauppatie kehittyä shared space tyyliseksi kävelykaduksi?

Havainnekuva Uusi Kaupunki -kollektiivin idealuonnoksesta Kauppatielle.

Kuva: Futudesign

A, B ja C Keskeiset reitit ja yhteydet

Hyrylän keskustasta tunnistettiin kolme keskeistä kävely- ja pyöräily-yhteyttä, joita tulisi taiteen keinoin korostaa. Reitin korostaminen voi tarkoittaa reittiä pitkin johdattelevaa taidetta, toistuvia teemoja tai esimerkiksi toisistaan irrallisia kävely-ympäristön kiinnepisteitä, jotka jäsentävät kävelymatkaa tasaisin välein. Kiinnepisteet ovat tärkeä osa viihtyisän ja miellyttävän kävely-ympäristön luomista.

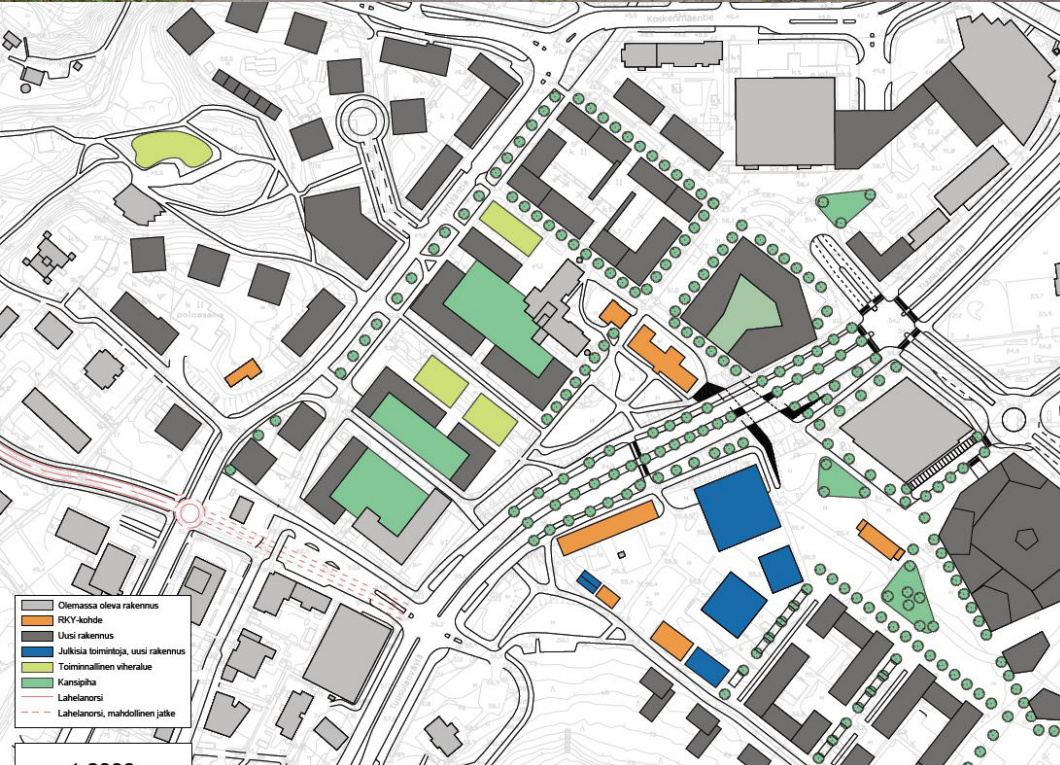
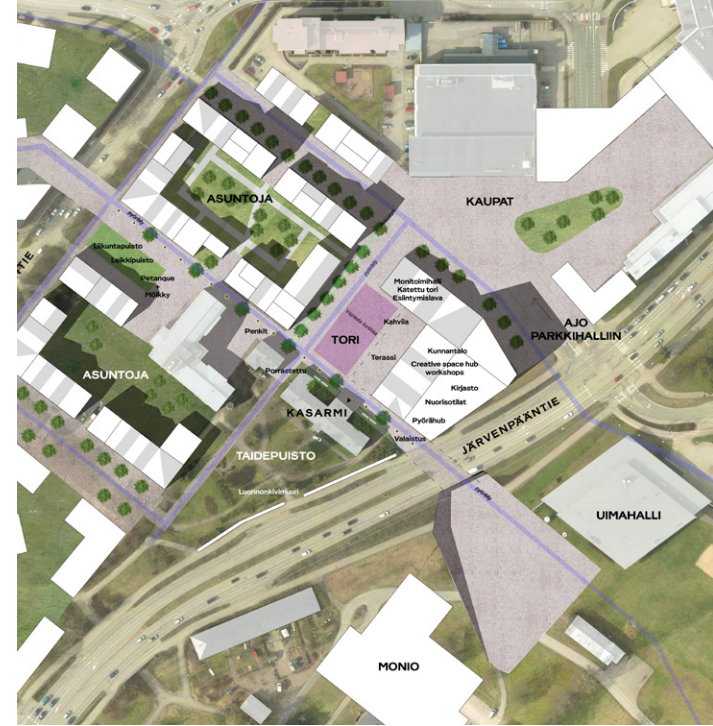
Tärkeimmäksi keskustan kolmesta reitistä on nostettu Rykmentipuiston ja Jokipuiston välinen yhteys (A). Reitin linjaus tarkentuu keskustan yleisuunnitelman ja liikekeskuksen suunnitelmien myötä. Toinen tärkeä itä-länsisuuntainen yhteys on baanan jatke (B), joka kulkee myös Rykmentipuistosta Jokipuistoon. Baana on Rykmentipuiston aluetta halkova keskeinen kevyen liikenteen yhteys, jonka varrelle on Rykmentipuiston taideohjelmassa linjattu sijoitettavan merkittävästi taidetta.

Pohjois- eteläsuuntaisesti Hyrylän keskustaa halkoo Kauppatien- ja Hyrylänkatien muodostama pitkästäisyhteys (C). Erityisesti Kauppatien osuus on keskeinen osa Hyrylän historiaa ja taajamakuva ja toimii yhdistävänä linkkinä keskustan pohjois- ja eteläpäätyjen välillä. Kauppatien varrelta löytyy useita kulttuurihistoriallisesti merkittäviä vanhoja rakennuksia. Koska Hyrylän keskustan uudet palvelut tulevat jatkossa sijoittumaan keskustan pohjoislaidalle nykyisen kirjaston ja torin lähetyville, nähdään taiteen sijoittaminen Kauppatielle toistaiseksi toissijaisena verrattuna keskustan poikittaisyhteyksiin, erityisesti Rykmentipuistosta Jokipuistoon suuntaavaan yhteyteen (A).

Kauppatie

Rykmentinpuisto - Jokipuisto -yhteys

Yllä oikealla: Idealuonnos Rykmentinpuiston ja Jokipuiston välisen yhteyden jäsentämisestä ja uudesta Torin paikasta. Havainnekuva Uusi Kaupunki -kollektiivin idealuonnoksesta.

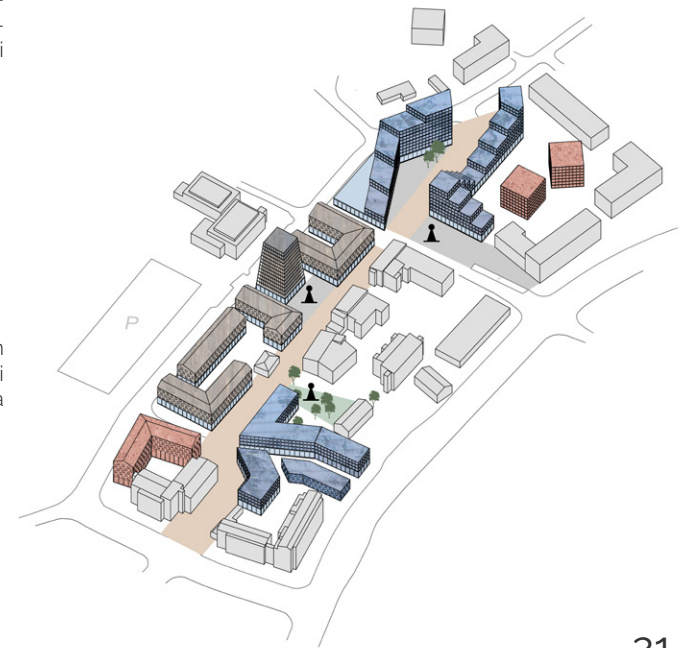
Kuva: Avarrus*, 2018

Vasemmalla: Hyrylän keskustan yleissuunnitelman runko.

Kuva: Ramboll, 2017

Oikealla: Idealuonnos rakentamisesta Kauppatien kävelykadun ympärillä. Havainnekuva Uusi Kaupunki -kollektiivin idealuonnoksesta Kauppatielle.

Kuva: Futudesign, 2018

Jokipuiston vehreyttä
toukokuussa 2016

1. Jokipuisto

Jokipuisto on keskeinen Hyrylän keskustaan ja Koskenmäentiehen rajautuva virkistysalue. Jokipuistoa tulee kehittää korkealaatuisena ja monipuolisena taidepuistona. Puiston reitistöjä rytmittävät väliaikaiset ja pysyvät taideteokset, kuten valo-, ääni-, sana- ja veistostaide sekä installaatiot ja yhteisöllinen taide.

Jokipuistoa suunniteltaessa tulee ottaa huomioon alueen heikko valvottavuus: taideteosten on hyvä olla kestäviä tai väliaikaisesti tarkoitettuja. Esimerkiksi valo- tai äänitaide voi olla vaikeampi ilkvallan kohde, kuin fyysiset objektit.

Havainnekuva Suutarintien asemakaavan mahdollisista pysäköintitalosta

Esimerkki taidejulkisivusta:
Jaana Partanen, Heikki Lamusuo ja työryhmä:
Evoluutio, 2015.
Kuva: Kari Puustinen,
KYS-valokuva-arkisto

2. Pysäköintitalo

Kunnanvaltuusto hyväksyi Suutarintien asemakaavan muutoksen kokouksessaan 8.10.2018 § 108. Asemakaavasta on vireillä valitus, joten kaava ei ole vielä lainvoimainen. Suutarintien asemakaava mahdollistaisi pysäköintitalon rakentamisen nykyisen Kunnatalon lounaispuolelle Jokipuiston suulle. Kulku Jokipuistoon tapahtuisi pysäköintitalon eteläpuolelta, johon uudet kerrostalot ja pysäköintitalo muodostaisivat kuulmaisesti avautuvan kulkuväylän.

Pysäköintitalossa taide on toteutettava rakennuksen julkisivuun.

Pysäköintitalon ulkopinta tulee toteuttaa yhteistyössä taiteilijan kanssa. Ulkopintaan tulee sijoittaa laajasti taidetta, mahdollisesti käsitellä koko rakennuksen ulkopinta taideteoksen tavoin. Mikäli taidemuodoksi valikoituu muraalitaide, on kiinnitettävä huomiota muraalitaiteen rajalliseen elinikään ja laadittava suunnitelma taiteen uudistamisesta tai huoltamisesta tarpeen vaatiessa.

Hyrylän keskusta muuttuu ja kehittyy kaupallisesti ja rakenteellisesti.

Havainnekuussa esitetään Hyrylän keskustan tulevan palvelu- ja liikekeskuksen vaihtoehtoisia maankäyttöluonnoksia.

Keskustan kehittäminen vaikuttaa olennaisesti alueen katutilaan.

Kuva: Sitowise, 2019

Laura Lehtinen: Kemut meren äärellä, 2017.

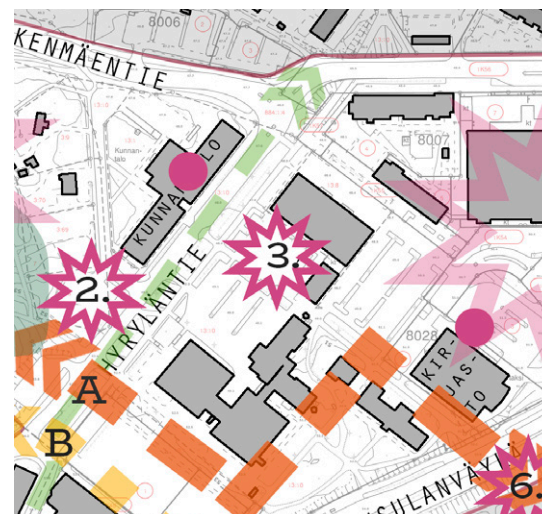
Kuva: helsinkiurbanart.com

3. Hyrylän tori/keskustan aukiot

Tori nousi keskeiseksi taiteen sijoituspaikaksi asukaskyselyn myötä. Valtaosa kyselyyn vastanneista asukkaista sijoittaisi taidetta ensisijaisesti torille ja sen läheisyyteen. Torille toivottiin niin valo-, veistos- kuin vesitaidettakin. Keskeisenä kokoontumispaikkana tori on taiteen sijoituspaikaksi luonteva.

Tori on yhteisöllisenä tilana luonteva paikka esimerkiksi vaihtuvalle yhteisölliselle taiteelle, installaatioille, interaktiiviselle taiteelle tai katumaalauksille.

Hyrylän keskusta on murroskohdassa ja sen uusia linjoja luonnostellaan keskustan yleissuunnitelman ja uuden liikekeskuksen suunnitelmien valmistuessa. Kehityksen myötä toria korvaamaan saattaa muodostua uusia aukioita tai vastaavia torimaisia tiloja. Taiteen sijoitus tulee harkita suhteessa keskustan kehittämiseen ja suunnitelmien valossa tulee torin sijasta suosia uusia aukioita.

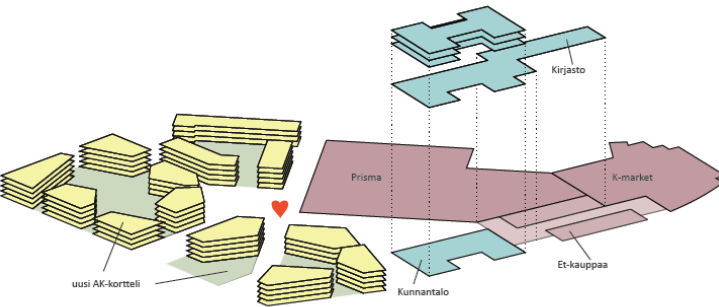
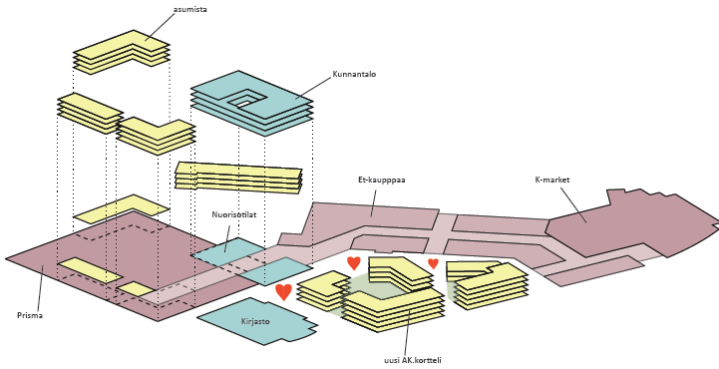

Hyrylän keskusta muuttuu ja kehitty kaupallisesti ja rakenteellisesti.

Havainnekuvssa esitetään Hyrylän keskustan tulevan palvelu- ja liikekeskuksen vaihtoehtoisia maankäyttöluonnoksia.

Keskustan kehittäminen vaikuttaa olennaisesti alueen katutilaan.

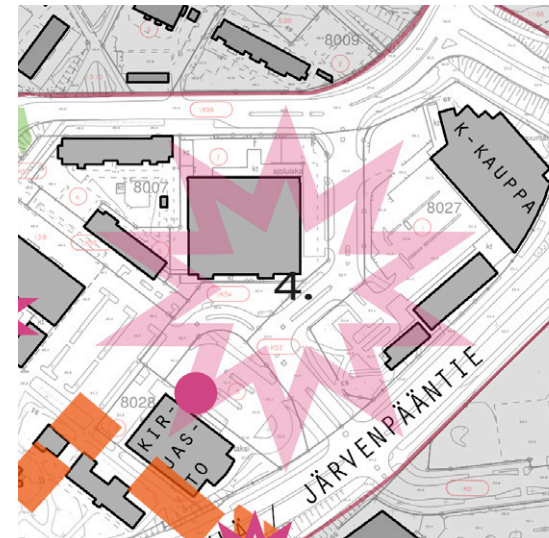
Kuvat: Sitowise, 2019

4. Palvelukeskus

Hyrylän keskusta tulee tulevina vuosina kehittymään merkittävästi. Keskeisiä tällä hetkellä käynnissä olevia hankkeita on keskustan palvelu- ja liikekeskus-hanke, jonka tavoitteena on saada yhdistettyä kaupallisia ja kunnallisia palveluita yhden katon alle nykyisen keskusta-alueen pohjoispäähän. Rakennukseen on tarkoitus sijoittaa tilat uudelle kunnantalolle, josta työntekijät siirtyvät väistöön vuodenvaihteessa 2019-2020.

Mikäli keskustaan rakentuu laaja palvelu- tai liikekeskusrakennus, tulee keskuksen julkisiin sisä- ja ulkotiloihin sijoittaa taidetta.

Keravan keskustan alueella risteilee useita alikulkuja. Panostus niiden suunnitteluun näkyy.

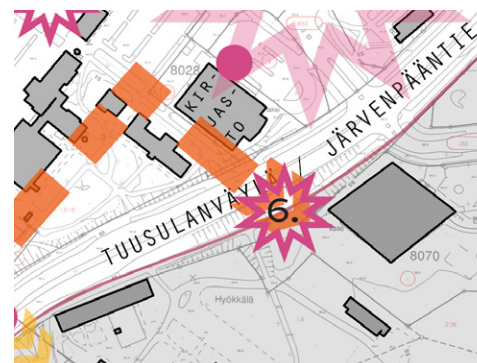
Pekka Jylhän teos Toinen matka (1996) Tikkurilan pohjoisessa alikäytävässä. Kuva: Heikki Kastemaa

6. Alikulkutunneli

Hyrylän keskustan alikulkutunnelit ovat nousseet keskeisiksi kehittämis-kohteiksi useissa asukasilloissa ja -kyselyissä. Koruttomat ja valaisematomat alikulkutunnelit koetaan helposti turvattomiksi. Koska keskustamainen alue tulee jatkossa jakautumaan enenevässä määrin Järvenpääntien pohjois- ja eteläpuolelle, korostuu tien alittavien sekä ylittävien yhteyksien rooli entisestään. Erityisen tärkeäksi kehittämiskohteeksi taideohjelmassa nostetaan Rykmentinpuiston ja Hyrylän nykyisen keskusta-alueen yhdistävä alikulku kirjaston takana.

Alikulun tunnelmaan vaikuttaa sen kokonaisvaltainen suunnittelu, mm. koko, valaistus ja tilaan suunniteltu taide. **Taide tulee ottaa mukaan suunnitteluun alikulun mahdollisten muutostöiden yhteydessä.** Koska keskusta ja Rykmentinpuisto liittyvät vahvasti toisiinsa, tulisi suosia ratkaisuja, jotka mahdollistavat katutilan sulavan jatkumisen Järvenpääntien puolelta toiselle. Alikulkuun sijoitettava taide voi olla esimerkiksi maalaus-taidetta, valotaidetta, mosaiikkia, installaatioita tai veistoksellista taidetta.

Keskustan suunnittelun yhteydessä on tutkittu myös mahdollisuutta Järvenpääntien ylittämiseen tasossa. Suunnitelmien tarkentuessa voidaan tarpeen tullen tutkia myös taiteen sijoittamista kadun ylityksen yhteyteen.

Juha Rättyän teos Hautuja (2018) kiertoliittymässä Naantalissa.
Kuva: Juha Paju
Turun Sanomat

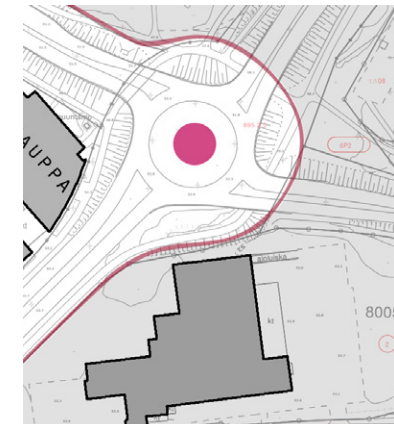
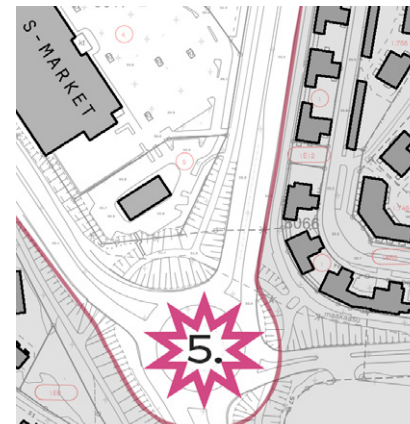

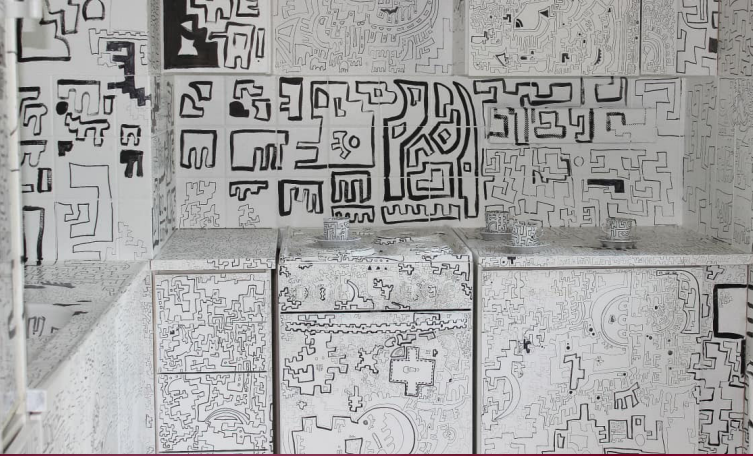
Tommi Toijan veistos Eksynyt (2018) kiertoliittymässä Riihimäellä.
Kuva: Vanessa Valkama
Hämeen sanomat

5. Kiertoliittymät

Kiertoliittymät ovat tyypillinen sijoituspaikka taiteelle ja Tuusulan keskusta rakentuu kahden kiertoliittymän väliin. Kiertoliittymiin sijoitettu taide on yksinkertainen tapa muodostaa paikalle identiteettiä, sillä se jää myös ohikulkumatkalla olevien mieleen. Kiertoliittymiin sijoitettavaan taiteeseen liittyy liikenneturvallisuuden sanelemia määräyksiä - se ei esimerkiksi saa olla esteenä hyvälle näkyvyydelle.

Hyrylän keskustan pohjoisosassa sijaitsevan Järvenpääntien kiertoliittymän keskellä kasvaa tällä hetkellä puustoa. Eteläinen kiertoliittymä puolestaan on tyhjiällä, ja on täten taiteen sijoituspaikkana ensisijainen.

Mäntyharjulla järjestettiin purkutaidenäyttely vanhassa kerrostalossa kesällä 2017.

Teos: Kirsimaria E. Törönen-Ripatti, Pilvi Korhonen, Nelli Liikanen, Antti Ripatti
Kuva: Riina Kasurinen, Yle

Lappeenrannan taidekeskus Krimin purkutaidenäyttely "Koti nimeltä Krim" toukokuussa 2018.
Teos: Viivi Kiiskinen

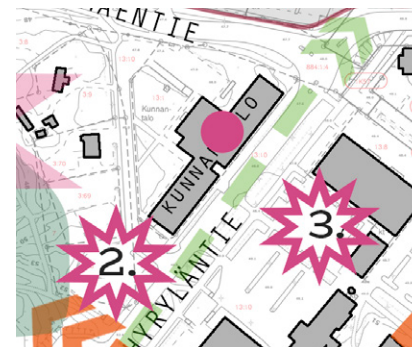
Väliaikainen taide

Väliaikaisen taiteen ei ole tarkoitus olla pysyvää. Väliaikaista taidetta voivat olla esimerkiksi vaihtuvat näyttelyt ja teokset, installaatiot, tai tiettyyn tilaan tehdyt taideteokset, joita ei kuitenkaan ole tarkoitettu kestävänsä täysin aikaa. Esimerkiksi murallitaiteeseen tulisi oikeastaan suhtautua väliaikaisena taiteena, sillä se ei usein kestä aikaa.

Purkutaidenäyttelyt

Lähivuosina Suomessa on pidetty useita kuratoituja purkotalotaidenäyttelyitä, joissa purkua odottavia rakennuksia on otettu taidenäyttelykäyttöön. Purkutaidenäyttelyt mahdollistavat purkukuntoisten rakennusten hyödyntämisen ja antavat taiteilijoille ainutlaatuisen mahdollisuuden suunnitella ja toteuttaa vapaasti hyvin kokonaisvaltaisia teoksia tai teoskokonaisuuksia.

Tuusulan keskustan kehittyessä alueelta tullaan purkamaan vanhaa rakennuskantaa. Tuusulan kunnantalo on saanut purkuluvan ja sen käytöstä pidättäydytään vuoden 2019 loppuun mennessä. [Mahdollisuus purkutaidenäyttelyn järjestämiseen kunnantalolla tulee tutkia sen poistuessa käytöstä.](#)

Tuusulan kunnantalo on saanut purkuluvan. Voisiko kunnantalolla järjestää purkutaidenäyttelyn?

Yhteistyö

Mahdollisuuksien mukaan Hyrylän keskustan taidehankkeisiin tulee ottaa mukaan eri oppilaitosten taiteen opiskelijoita. Tällaisia oppilaitoksia ovat esimerkiksi lähiseudun Pekka Halosen akatemia, Tuusulan lasten ja nuorten kuvataidekoulu sekä kansalaisopisto, mutta myös kauempana toimivat taidealan oppilaitokset. Yhteistyö viittaa myös kuntalaisia osallistavaan yhteisölliseen taiteeseen, jossa jokainen halukas pääsee jättämään kädenjälkensä julkiseen tilaan. Yhteisöllisen taiteen toteutusta ohjaa usein taiteilija.

Yhteistyön mahdollisuutta tulisi harkita esimerkiksi purkutaidenäyttelyiden yhteydessä.

Tapahtumat

Rykmentinpuiston taideohjelmassa tapahtumat linjataan osaksi taideohjelmaa ja osa kerätystä taiderahasta varataan tapahtumatoimintaan. Hyrylän keskustan taideohjelmassa prosenttiperiaatetta toteutetaan projektikohtaisesti, eikä taiderahaa kerätä yhteiseen pottiin, kuten Rykmentinpuistossa. Kunnan julkisten projektien budjettiin varattu taideprosentti voidaan niin haluttaessa ohjata myös tapahtumien järjestämiseen.

Erilaiset taidemuodot

Taidetta hankittaessa ei tule jumittua pelkästään ilmeisimpiin julkisen taiteen muotoihin, kuten veistoksiin, seinämaalauksiin ja valotaiteeseen, vaan on syytä huomioida koko julkisen taiteen kirjo. Epätavallisempia taidemuotoja ovat esimerkiksi sana- ja äänitaide sekä interaktiivinen taide. Valotaide on Suomessa erityisen toimivaa pitkän pimeän ajan piristäjänä - Tuusulassa valotaidetta onkin jo onnistuneesti toteutettu Koskenmäentien rannalle talvella 2018.

Integroidun taiteen toteuttamisen mahdollisuus harkitaan aina keskustan alueen infrahankkeiden yhteydessä. Integroidulla taiteella tarkoitetaan, että teos toteutuu osana julkisen tilan rakenteita, esimerkiksi kalusteiden, katu- ja tai aukiopinnan tai kulkuväylien osana. Valaisin, penkki tai esimerkiksi reunakiveys voi olla taiteilijan suunnittelema taideteos.

Hyrylän keskustan taideohjelma ei pyri rajoittamaan erilaisten taidemuotojen sijoitusta keskustan alueelle tai määrittelemään tarkasti, millaista taidetta tulisi suosia.

Taiteen teemat ja lähtökohdat

Taiteilijalle tulee lähtökohtaisesti suoda vapaus toteuttaa taidetta oman näkemyksensä mukaan, eikä työskentelyä tule liikaa ohjata ulkoa päin. Ehdotuksia taiteen teemoiksi ja lähtökohdiksi nousi kuitenkin kyselyiden ja työpajojen tuloksena. Erityisesti huomiota keräsivät ajatukset paikallishistorian korostamisesta taiteen keinoin, sekä vesielementin yhdistäminen taiteeseen. Myös osallistavuutta toivottiin paljon ja mahdollisuuksien mukaan olisi hyvä tutkia tapoja osallistaa kuntalaisia taiteen suunnitteluun, sekä harkita yhteisötaiteellisten projektien toteuttamista keskustan alueella.

Fyysisen estetiikan lisäksi taiteella on myös muita tehtäviä. Taide voi olla kiehtovaa, koskettavaa, ajatuksia ja tunteita herättävää tai kantaa ottavaa. On tärkeää huomioida taidetta valitessa ja sen teemoja määriteltäessä myös muut taiteen tarkoitukset, kuin pelkästään fyysisen ympäristön kohentaminen.

Rahoitus

Hyrylän keskustan alue eroaa rakenteilla olevista uusista alueista siinä, ettei rakenteilla olevalla alueella solmita paljoa tontti-kauppoja. Rykmentinpuiston taideohjelmasta tutun taiderahaston kartuttaminen tontinluovutuksen yhteydessä ei ole toimiva ratkaisu jo rakentuneella alueella. Hyrylän keskustassa taideohjelmaa rahoitetaan kolmella eri mallilla. Yksityiset ja julkiset hankkeet rahoitetaan eri tavoin, ja julkisissa hankkeissa rahoitusmalli riippuu taiteen muodosta.

Yksityiset hankkeet

Yksityiset rakentajat sitoutuvat taideohjelmaan kaavoituksen käynnistämissopimuksen tai maankäyttösopimuksen yhteydessä ja toteuttavat taidetta oman hankkeensa yhteydessä. Yksityiset hankkeet rahoittavat itse taidehankintansa, ja kunta rahoittaa julkiset taidehankinnat.

Julkiset hankkeet

Julkisissa hankkeissa taideteoksen **suunnittelun** kustannuksista vastaa Keskustaprojekti. Keskustaprojektin varoista voidaan tarvittaessa palkata taidekoordinaattori ohjaamaan taidehankintoja ja esimerkiksi taiteilijoiden kilpailutusta.

Teoksen **toteutuskuluista** vastaa yhdyskuntatekniikka. Taiteen toteutuskustannukset katetaan joko **osana hankkeen investointeja (integroitu taide)** tai **rahastomallilla (itsenäiset taideteokset)**. Rahoitusmallit on kuvattu tarkemmin seuraavalla sivulla.

Mahdollisuus myös **ulkopuoliseen rahoitukseen (esim. Taike)** tulee selvittää.

Rahoitus

Integroitu taide

Rakennettaessa tai kunnostettaessa keskusta-alueen infrastruktuuria, voidaan taide integroida infraan. Taiteen lisäarvo huomioidaan investointivaiheessa ja taidehankintoihin varataan tarvittava osuus budjetista. Integroitu taide on kustannustehokasta, sillä taiteilijan suunnittelemissa osilla korvataan rakenteita, jotka hankittaisiin joko tapauksessa. Integroitu teos voi olla esimerkiksi osa katu- tai reunakiveystä, aukion valaistusta tai erillinen penkki.

Integroitujen taideteosten **huollosta ja kunnostuksesta** vastaa yhdyskuntatekniikka.

Itsenäiset taideteokset

Itsenäisten taideteosten toteuttamista varten perustetaan rahasto. Rahastoa kartutetaan vuosittain talousarvion yhteydessä prosenttiperiaatteen mukaisesti. Taideohjelman toteuttamista varten varataan 1,5–3 % keskustan vuotuisten infrainvestointien suuruudesta. Varat ohjataan keskustan taiderahastoon. Taidehankintoja pyritään toteuttamaan 2–3 vuoden välein. Tarvittaessa taidehankintoja varten voidaan hakea lisämäärärahaa.

Itsenäisten taideteosten **huollosta ja kunnostuksesta** vastaa museo. Tarvittavat huoltovarat osoitetaan tarvittaessa talousarvion yhteydessä museon konservointivaroihin.

Jatkotoimenpiteet

Hyrylän keskustan alueella taiteen prosenttiperiaatetta toteutetaan sekä julkisissa, että yksityisissä hankkeissa. Kartalla määritetyllä alueella on sovittava julkisen ulkotilan ja rakennusten suunnitteluvaiheessa taiteen prosenttiperiaatteen toteuttamisesta. Taideprosentiksi suositellaan 2 % hankkeen budjetista. Taideohjelman toteutumisesta vastaa keskustaprojekti.

Ohjeita ja sopimusmalleja taiteen tilaamisen helpottamiseksi on tarjolla esimerkiksi osoitteessa taiderakentamisessa.fi.

Yksityiset hankkeet

Yksityisissä hankkeissa taideohjelman noudattamiseen sitoudutaan tontinluovutusehtojen, kaavoituksen käynnistämissopimuksen tai maankäyttösopimuksen yhteydessä. Taide voidaan sijoittaa joko sisä- tai ulkotiloihin. Yksityisten hankkeiden taideohjelman toteuttamista ohjaa keskustaprojekti. Taiteen laadun takaamiseksi taidetta tulee tilata ammattitaiteilijoilta, esimerkiksi taiteilijapankkeja hyödyntäen. Tarvittaessa keskustaprojekti ohjaa suunnitelmat edelleen arvioitavaksi Julkisivu- ja lähiympäristölaaturyhmälle (JLLR) ja museolle. Taideohjelman toteutumista valvoo yksityisten hankkeiden osalta rakennusvalvonta, ja rakennusluvista lausuu kaavoitus. Tarvittaessa lausunto pyydetään myös yhdyskuntatekniikalta.

Julkiset hankkeet

Julkisista taidehankinnoista sopivat yhteistyössä keskustaprojektin, yhdyskuntatekniikan ja museon edustajat. Taidehankinnat voivat kytkeytyä keskustan alueen rakennushankkeisiin, esimerkiksi aukoiden rakentamiseen. Valintaprosessiin ja työn ohjaukseen on aina otettava mukaan museon edustaja.

Teosten moninaisista muodoista johtuen, prosessissa joudutaan aina käyttämään harkintaa työnjaon suhteen. Lähtökohtaisesti keskustaprojekti vastaa suunnittelusta ja yhdyskuntatekniikka toteutuksesta. Museo on asiantuntijana tiiviisti mukana prosessissa. Rahoituskeinojen määrittelyminen on kuvattu kohdassa [Rahoitus](#). Yhdyskuntatekniikan keskustan alueen hankkeiden käynnistyessä määritellään tapauskohtaisesti, toteutetaanko hankkeen yhteydessä integroitua taidetta, vai varataanko varoja taiderahastoon.

Perinteiset itsenäiset taideteokset siirtyvät valmistuttuaan museon omistajuuteen. Infrastruktuuriin integroidut taideteokset siirtyvät tekniikan omistajuuteen. Harkinta tehdään aina teoskohtaisesti.